

INTERNETCONSULTATIE

Reactie van de Brabantse Netwerkbibliotheek December 2024

Inleiding

De Vereniging van Brabantse Bibliotheken (VBB) vormt samen met Cubiss de Brabantse Netwerkbibliotheek. Onze netwerkorganisatie heeft tot doel om de kwantiteit en kwaliteit van de lokale bibliotheekvoorzieningen in de provincie Noord-Brabant op niveau te houden en waar nodig te versterken. Daarbij is samenwerking de sleutel; tenslotte is ons netwerk zo sterk als de zwakste schakel. In de praktijk betekent dit dat niet elke organisatie afzonderlijk, maar dat we juist samen, in netwerkverband, thema's als innovatie en bedrijfsvoering oppakken. Vanuit deze doelstelling hebben wij de gewijzigde Wsob-tekst bestudeerd. Hieronder vindt u onze reactie inclusief voorstellen en suggesties.

Analyse en vraagstelling

Constatering

Geconstateerd wordt dat in dezelfde periode waarin de bibliotheken hun functies hebben verbreed, het fysieke bibliotheeknetwerk is verschaald. Dit betreft de kwantiteit (afname van bibliotheekvestigingen) en de kwaliteit (onvoldoende toegeruste bibliotheekvestigingen, bijvoorbeeld qua gebouw, personeel, collectie, openingstijden of activiteiten). De nieuwe Wsob beoogt alle inwoners van Nederland binnen een redelijke afstand toegang te bieden tot een volwaardige openbare bibliotheekvestiging.

Budgetten onder druk

Dit is momenteel niet overal het geval. Oorzaken daarvoor liggen in het feit dat gemeentelijke budgetten onder druk staan en de taken van gemeenten en provincies ten aanzien van bibliotheken in de Wsob als bevorderingstaken zijn geformuleerd. Gemeenten en provincies zijn bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor het bibliotheekwerk, maar zij zijn vrij in de wijze waarop zij deze verantwoordelijkheid invullen. Dat kan tot gevolg hebben dat er geen of slechts een beperkte bibliotheek is.

De vraag

De vraag is dan: draagt de nieuwe Wsob ertoe bij dat de lokale bibliotheekvoorzieningen – zowel kwantitatief als kwalitatief – versterkt worden? Hierbij dient te worden opgemerkt dat het Rijk een (verhoudingsgewijs) beperkte financiële bijdrage levert aan de financiering van openbare bibliotheken via het gemeentefonds. Veruit de belangrijkste geldstroom komt van de gemeenten.

Verwachtingen over de werking van de nieuwe Wsob

Positieve punten:

- **Wettelijke zorgplicht.** Vanuit de Brabantse Netwerkbibliotheek beschouwen we het als zeer positief dat de zorg voor het in stand houden van lokale openbare bibliotheekvoorzieningen in de wet wordt verankerd. Dit feit alleen werkt positief door bij toekomstige afwegingen die gemeenten maken bij het maken van beleidskeuzes en het al dan niet toekennen van de daarbij behorende financiële middelen.
- **Expliciteren taken POI.** Positief zijn wij voorts over het expliciet omschrijven van de taken van de provinciale ondersteuningsinstellingen (POI). De in de wettekst opgenomen taken dragen direct bij aan het versterken van het netwerk van openbare bibliotheken in de provincie Noord-Brabant.
- **Samenhang digitale en fysieke bibliotheek.** Positief zijn wij tenslotte over het feit dat de nieuwe Wsob de samenhang tussen de landelijke digitale bibliotheek en de lokale fysieke bibliotheek wordt versterkt. Veel (mogelijk zelfs alle) uitdagingen van vandaag en morgen, zowel

qua dienstverlening als qua bedrijfsvoering, hebben in belangrijke mate een digitale component. Om deze uitdagingen goed aan te kunnen, is goede samenwerking en regie binnen de sector van essentieel belang. Wij merken hierbij op dat het organiseren op regionaal of provinciaal niveau hierbij voor een aantal uitdagingen wellicht een praktische schaal is (als aanvulling op lokaal en landelijk).

Aandachts-/zorgpunten:

- **Ondergrens t.a.v. zorgplicht.** De zorgplicht beoogt het versterken van lokale bibliotheekvoorzieningen. Hierbij is gekozen voor het opnemen van een fysieke ondergrens, namelijk: minimaal één vestiging die 15 uur per week open is, met collectie en professionele bezetting. Wij verwachten dat deze fysieke ondergrens in de praktijk zal leiden tot een verschraling van de lokale bibliotheekvoorzieningen in plaats van een versterking. De deelnemers van ons netwerk geven aan dat een aantal van de gemeenten waarvoor zij werken, nu al te kennen geeft dat (a) de Rijksmiddelen in 2025 niet (volledig) worden besteed voor het versterken van de lokale bibliotheekvoorzieningen en/of (b) dat deze wettelijke ondergrens als argument wordt gebruikt om de reguliere subsidie nog eens tegen het licht te houden of zelfs worden aangewend om de tekorten van de gemeentelijke begroting te dekken. De ondergrens van 15 uur wordt als argument gebruikt 'dat het dus ook met wel iets minder kan'. (Vanwege het komende 'ravijnjaar' zijn gemeenten naarstig op zoek naar mogelijkheden om te bezuinigen om zo op een sluitende begroting uit te komen.) Dit alles doet ons serieus vrezen dat het netwerk van openbare bibliotheken in de provincie Noord-Brabant de komende tijd eerder zal verschralen dan dat het wordt versterkt.
- **Kwetsbaarheid bedrijfsvoering.** Er is logischerwijs veel aandacht voor de maatschappelijke waarden die openbare bibliotheken realiseren. Dit komt onder andere tot uitdrukking in de vijf wettelijke functies (Wsob) en de drie maatschappelijke opgaven (Bibliotheekconvenant). In laatstgenoemde document wordt ook melding gemaakt van het begrip 'de robuuste bibliotheek'. Een centraal thema in ons netwerk is de worsteling die bibliotheken ervaren tussen het ontwikkelen en uitvoeren van heel veel nieuwe diensten (denk aan IDO, Taalhuis, digitale en taalprogramma's) enerzijds, en het organiseren van een duurzame, betrouwbare uitvoering anderzijds. Deze nieuwe diensten worden vaak bekostigd met (semi)incidentele middelen, wat de worsteling nog eens versterkt. In de praktijk ervaren we een toename aan diensten met de bijkomende extra administratieve en verantwoordingsdruk terwijl onze bedrijfsvoering niet of nauwelijks is meegegroeid om dit mogelijk te maken. Dit heeft tot gevolg dat de bedrijfsvoering van openbare bibliotheken kwetsbaarder is geworden. De nieuwe wet (en memorie van toelichting) die ter consultatie voorlicht, geeft niet of nauwelijks handvatten om dit vraagstuk in de toekomst te beantwoorden.

Voorstellen/suggesties

- **Ondergrens t.a.v. zorgplicht.** Heroverweeg de huidige formulering van de fysieke ondergrens. Herformuleer deze zoals ook door de VOB is/wordt geadviseerd:

Art. 6a, eerste lid vervangen "ten minste één bibliotheekvestiging" voor "ten minste één lokale bibliotheekvoorziening; die

a. zich op redelijke fysieke afstand bevindt van de inwoners, passend bij de omvang, de dichtheid en samenstelling van de bevolking;

b. voor eenieder fysiek en digitaal toegankelijk is;

c. alle vijf de bibliotheekfuncties omvat zoals omschreven in artikel 5; en

d. aan de verplichtingen, bedoeld in artikel 8, voldoet.

Art. 6a, derde lid vervangen "tot de inhoud van het meerjarenplan" door "het eerste en het tweede lid".

- **Suggestie t.a.v. kwetsbaarheid bedrijfsvoering.** Neem in de wettekst en memorie van toelichting expliciet een passage op waarin partijen – lees: gemeenten en openbare bibliotheken – in het op te stellen meerjarenplan beschrijven wat er nodig is voor het realiseren en behouden van een duurzame bedrijfsvoering en welke middelen daarvoor nodig zijn.